

Literatura.

Speciální monografie pro naše právo v tomto oboru není. Z článků jsou nejpozoruhodnější články: „Správní řízení ve věcech zaměstnaneckých; potřeba reformy a sjednocení“ a „Zaměstnanci svazků územní samosprávy; restrikce platových práv a nároků“ (Dr. Václ. Urbánek ve Veřejné správě, č. 2., 5. a 6., ročn. 4., 1934); a můj v Diáři na r. 1935 vydaném Státní tiskárnou v Praze. Krejčí: „Kompetence ve služebních věcech zemských (okresních) zaměstnanců“ (Moderní stát 1933, čís. 2). Z všeobecných děl uvádím: Pražák: „Rak. právo veřejné“, díl I. a III. (1895 a 1902); Hoetzel: „Čsl. správní právo“. Část všeobecná (1934), str. 121/22, 225/26; Ott: „Rechtspflege und Verwaltung“ (Festschrift Klein, 1914); Ulbrich: „Staatswörterbuch“, IV. (1909).

Jaroslav Flögel.

C. Zájmová samospráva.

Positivní právo československé skýtá velikou řadu zjevů, které můžeme zařaditi pod záhlaví: Samospráva zájmová. Pokušíme se je roztřídití podle určitých znaků v několik skupin, přihlížejíce částečně k tradičnímu jich třídění v nauee. V každé skupině budou vypočteny samosprávné svazky tam spadající s udáním jejich hlavních organizačních předpisů. Stran bližších údajů o jednotlivých svazcích zájmové samosprávy odkazujeme na příslušná hesla speciální. Při tom se stane zmínka také o zjevech pouze příbuzných, které se vymykají ze zařazení pod obvyklý pojem samosprávy zájmové.

Do skupiny první bylo by zařaditi veřejnoprávní stavovské organizace. Jejich hlavní úkoly záležejí v podpoře materiálních i immateriálních zájmů příslušníků určitého stavu, po případě v udržování stavovské kázně. Státní zájem na prosperitě jednotlivých stavů povznáší tyto svazky organizačně do sféry práva veřejného, třebaže jen část jejich činnosti (na př. výkon práva disciplinárního) děje se ve formách veřejného práva. Při nových tendencích politických, nacházejících částečně odezvy i u nás, lze počítati s dalším vývojem této instituce.

Zpravidla jde tu o organizace vznikající ex lege a s nuceným členstvím, avšak vznik některých z nich je odvislý od vůle jiných subjektů (srov. na př. společenstevní jednoty, pokud se týče svazy) nebo úřadu (srov. na př. živnostenská společenstva) a také členství může býti po případě vůbec jen dobrovolné (srov. na př. zemědělské rady) nebo zčásti nucené a zčásti dobro-

volné (srov. členství majitelů továrních podniků v živnostenském společenstvu). Personální substrát jest zpravidla ke svému svazku v poměru bezprostředním, avšak někdy je vztah fyzických osob ke svazku dán jen prostřednictvím jiného svazku (srov. na př. společenstevní jednoty); někdy pak lze tento poměr konstruovati jen teoreticky (srov. na př. obchodní a živnostenské komory).

Sem spadají zejména tyto organizace:

1. Lékařské komory: zák. z 28. VI. 1929, č. 113 Sb. o lékařských komorách, s novelou (zák. z 3. VII. 1934, č. 176 Sb.); vlád. nař. z 13. II. 1930, č. 19 Sb., o řádu volení do lékařských komor.

2. Advokátní komory:

a) v zemích České a Moravskoslezské: oddíl III. advokátního řádu, uvozeného zák. ze 6. VII. 1868, č. 96 ř. z.; zák. z 1. IV. 1872, č. 40 ř. z., o vykonávání moci disciplinární nad advokáty a kandidáty advokacie, s novelou (zák. ze 16. XI. 1906, č. 223 ř. z.);

b) v zemích Slovenské a Podkarpátorské: oddíly III. a IX. zák. čl. XXXIV/1874 o advokátním řádu, s novelami (zák. čl. XXVIII/1887 a XXIV/1907); zák. ze 16. III. 1920, č. 167 Sb., o prozatímní úpravě činnosti advokátních a notářských komor na Slovensku, s prováděcím nařízením (z 30. XII. 1920, č. 3 Sb. z r. 1921) a s dodatkem ohledně Podkarpátské Rusi (§ 8 zák. z 31. I. 1922, č. 40 Sb.).

3. Notářské komory:

a) v zemích České a Moravskoslezské: hlavy VIII. a X. notářského řádu, uvozeného zák. z 25. VII. 1871, č. 75 ř. z.;

b) v zemích Slovenské a Podkarpátorské: oddíly III., XV.—XVII. zák. čl. XXXV/1874 o veřejných notářích, s novelou (zák. čl. VII/1886); zák. ze 16. III. 1920, č. 167 Sb., o prozatímní úpravě činnosti advokátních a notářských komor na Slovensku, s prováděcím nařízením (z 30. XII. 1920, č. 3 Sb. z r. 1921).

4. Inženýrská komora: zák. z 18. III. 1920, č. 185 Sb., jímž se zřizuje inženýrská komora pro Čsl. republiku, s prováděcím nařízením (z 22. XII. 1920, č. 654 Sb.).

5. Zvěrolékařská komora: zák. z 20. II. 1920, č. 133 Sb., jímž se zřizují zvěrolékařské komory; vlád. nař. z 11. X. 1923, č. 198 Sb., o zvěrolékařské komoře.

6. A. Gremia lékárníků:

a) v zemích České a Moravskoslezské: min. nař. z 13. XII. 1873, č. 163 ř. z., o přibrání gremiálního komisaře ke shromážděním gremií lékárnických;

aa) v zemi České: dvor. dekret z 30. V. 1833, č. 11928 (publikovaný v příloze gub. dekr. ze 4. VII. 1833, č. 26892, sv. 15., č. 205, čes. prov. sb. zák.); jímž se vydává řád pro české lékárnické hlavní gremium a pro filiální gremia v krajích;

bb) v zemi Moravskoslezské: dvor. dekret z 24. XII. 1841, č. 33648 (publikovaný v příloze gub. dekr. z 3. IV. 1842, č. 1899, sv. 24., č. 28, mor. prov. sb. zák.), jímž se vydává řád pro lékárnické gremium hlav. města Brna a pro filiální gremia osmi krajů na Moravě a ve Slezsku.

B. Výbory kondicinujících farmaceutů:

a) v zemích České a Moravskoslezské: § 63 zák. z 18. XII. 1906, č. 5 ř. z. z r. 1907, o lékárnictví; min. nař. z 2. I. 1907, č. 6 ř. z., o zřízení výborů kondicinujících farmaceutů, s doplňkem (min. nař. ze 17. VI. 1907, č. 148 ř. z.) a novelou (min. nař. z 23. IX. 1914, č. 255 ř. z.);

aa) v zemi České: min. nař. z 18. I. 1912, č. 20 ř. z., o stavovském zastupitelstvu kondicinujících farmaceutů v obvodu hlavního lékárnického gremia v Praze.

7. Obchodní a živnostenské komory: nař. min. obch. z 20. I. 1919, č. 32 Sb., o obchodních a živnostenských komorách:

a) v zemích České a Moravskoslezské: zák. z 29. VI. 1868, č. 85 ř. z., o organizaci obchodních a živnostenských komor, s novelou (zák. z 30. VI. 1901, č. 103 ř. z.);

b) v zemích Slovenské a Podkarpatoruské: zák. čl. VI/1868 o obchodních a živnostenských komorách.

8. A. Živnostenská společenstva:

a) v zemích České a Moravskoslezské: hlava VII. živn. řádu ve znění min. vyhl. ze 16. VIII. 1907, č. 199 ř. z.; zák. z 3. VII. 1923, č. 217 Sb., jímž se upravuje způsob provádění voleb v živnostenských společenstvech a společenstevních jednotách (svazech); vlád. nař. z 18. I. 1929, č. 10 Sb., jímž se stanoví volební řád pro volby v živnostenských společenstvech a společenstevních jednotách (svazech);

b) v zemích Slovenské a Podkarpatoruské: hlava VII. živn. zák. z 10. X. 1924, č. 259 Sb., s novelou (zák. z 30. XI. 1933, č. 223 Sb.); vlád. nař. z 28. XI. 1924, č. 260 Sb., kterým se vydávají předpisy o přetvoření dosavadních živnostenských organizací na Slovensku a v Podkarpatské Rusi na živnostenská společenstva; vlád. nař. z 22. XII. 1933, č. 242 Sb., kterým se stanoví živnosti, pro které mohou býti zřizována odborná živnostenská společenstva v zemích Slovenské a Podkarpatoruské.

B. Pomocnické hromady při živnostenských společenstvech:

a) v zemích České a Moravskoslezské: §§ 120 až 120e živn. řádu;

b) v zemích Slovenské a Podkarpatoruské: §§ 202 až 207 živn. zák.

C. Hromady pomocných pracovníků k podřízeným službám pomocným:

a) v zemích České a Moravskoslezské: § 106, odst. 5., a § 120f živn. řádu.

D. Společenstevní jednoty, pokud se týče společenstevní svazy:

a) v zemích České a Moravskoslezské: §§ 130c až 130m živn. řádu;

b) v zemích Slovenské a Podkarpatoruské: §§ 218 až 225 živn. zák. ve znění zák. z 30. XI. 1933, č. 224 Sb.

9. A. Horní společenstva:

a) v zemích České a Moravskoslezské: zák. ze 14. VIII. 1896, č. 156 ř. z.

B. Závodní rady: zák. z 25. II. 1920, č. 144 Sb., o závodních a revírních radách při hornictví, s novelou (vlád. nař. z 13. VII. 1934, č. 182 Sb.) a s prováděcími nařízeními (z 13. VII. 1920, č. 434 Sb., a z 13. VII. 1934, č. 188 Sb.); vlád. nař. z 18. V. 1920, č. 358 Sb., kterým se vydávají ustanovení o volebním řáde do závodních a revírních rad při hornictví.

C. Revírní rady: viz předpisy uvedené sub B); vlád. nař. z 28. IX. 1920, č. 554 Sb., jímž se vydávají vzorné stanovy pro revírní rady při hornictví;

b) v zemích Slovenské a Podkarpatoruské: vlád. nař. z 24. VI. 1920, č. 396 Sb., jímž se ustanovuje okrsek a sídlo revírní rady při hornictví na Slovensku; zák. ze 17. XI. 1932, č. 173 Sb., kterým se rozšiřuje působnost zákona o závodních a revírních radách při hornictví na území Podkarpatské Rusi.

10. Závodní výbory: zák. z 12. VIII. 1921, č. 330 Sb., o závodních výborech, s novelou (vlád. nař. z 13. VII. 1934, č. 181 Sb.) a s prováděcím nařízením (z 29. XII. 1921, č. 2 Sb. z r. 1922); pokud jde o soukromé pojišťovny § 22 zák. z 11. VII. 1934, č. 147 Sb., o zabezpečení nároků pojistníků v pojištění soukromém a o státním dozoru na soukromé pojišťovny.

11. A. Obecní společenstva zemědělců (nebyla dosud aktivována):

bb) ve slezské části země Moravskoslezské: zák. z 27. IV. 1902, č. 91 ř. z., o zřízení stavovských společenstevch zemědělců; zák. z 9. X. 1910, č. 1 slez. z. z r. 1911, o stavovských společenstvech

zemědělců a o zemědělské radě pro vévodství Horní a Dolní Slezsko.

B. Okresní svazy společenstev zemědělců (nemohly dosud býti aktivovány):

bb) ve slezské části země Moravskoslezské: § 20 zák. z 27. IV. 1902, č. 91 ř. z., o zřízení stavovských společenstev zemědělců; § 53 zák. z 9. X. 1910, č. 1 slez. z. z. r. 1911, o stavovských společenstvech zemědělců a o zemědělské radě pro vévodství Horní a Dolní Slezsko.

12. Oblastní organizace pěstitelů chmele (nebyly dosud aktivovány): § 17, odst. 3., zák. ze 4. V. 1934, č. 89 Sb., o povinném známkování chmele a úpravě rozsahu pěstování chmele.

13. Zemědělské rady:

aa) v zemi České: zák. z 20. III. 1891, č. 20 čes. z. z., jež se týče rady zemědělské pro král. České; místodrž. vyhl. ze 7. VI. 1893, č. 46 čes. z. z., jež se týče řádu volebního pro volbu delegátů spolkových do rady zemědělské pro král. České; zák. z 20. XI. 1928, č. 188 Sb., kterým se ruší zemědělsko-technická kancelář zemědělské rady pro Čechy;

bb) v moravské části země Moravskoslezské: zák. z 19. V. 1897, č. 40 mor. z. z., o zemědělské radě pro markrabství Moravské; místodrž. vyhláška z 9. VII. 1909, č. 62 mor. z. z., o volebním řádu pro volbu spolkových delegátů do zemědělské rady pro markrabství Moravské;

cc) ve slezské části země Moravskoslezské: vlád. nař. z 18. XI. 1919, č. 615 Sb., kterým se zřizuje Slezská zemědělská rada, s novelou (vlád. nař. z 9. XII. 1919, č. 647 Sb.);

dd) v zemi Slovenské: vlád. nař. z 26. IV. 1920, č. 305 Sb., jímž se prozatímně upravuje zřízení a působnost zemědělské rady pro Slovensko.

Do druhé skupiny náležejí veřejnoprávní svazky na poli hospodářském a peněžním. Charakter veřejnoprávnosti jest jediný podstatný znak, odlišující je od jiných svazků sledujících obdobné cíle, zejména od společností obchodního práva. Tento jejich charakter souvisí s předmětem jejich činnosti, upravovaným normami práva veřejného.

Členy těchto svazků mohou býti nejen osoby fyzické, nýbrž i právnické, po případě jen tyto (viz dále uvedené svazy veřejnoprávních peněžních ústavů). Formy vzniku svazku a založení členství nejsou ani u této skupiny jednotny.

A. Na poli hospodářském uplatňují se zejména tyto veřejnoprávní svazky:

1. Honební společenstva:

aa) v zemi České: §§ 4 a násl. zák. z 1. VI. 1866, č. 49 čes. z. z., o myslivosti, s novelou (zák. z 21. II. 1870, č. 15 čes. z. z.).

2. Vodní družstva:

aa) v zemi České: část IV. zák. z 28. VIII. 1870, č. 71 čes. z. z., o tom, kterak lze vody užívati, ji svozovati a jí se brániti;

bb) v moravské části země Moravskoslezské: část IV. zák. z 28. VIII. 1870, č. 65 mor. z. z., o používání a provádění vod i obraně proti nim;

cc) ve slezské části země Moravskoslezské: část IV. zák. z 28. VIII. 1870, č. 51 slez. z. z., o užívání a vedení vody, též chránění se před vodou;

dd) v zemích Slovenské a Podkarpato-ruské: oddíl IV. zák. čl. XXIII/1885 o vodním právu.

3. Rybářská družstva:

a) v moravské části země Moravskoslezské: § 16 zák. ze 6. VI. 1895, č. 62 mor. z. z. z r. 1896 (rybářský zákon), s prováděcím předpisem (místodrž. nař. z 30. VI. 1896, č. 63 mor. z. z.);

b) v zemích Slovenské a Podkarpato-ruské: hlava IV. zák. čl. XIX/1888 o rybářství, s příslušnými ustanoveními prováděcího nařízení (z 9. II. 1889, č. 5000).

4. Bursy:

a) v zemích České a Moravskoslezské: zák. z 1. IV. 1875, č. 67 ř. z., o organizaci burs, s novelou (zák. ze 4. I. 1903, č. 10 ř. z.) a prováděcím nařízením (ze 3. IV. 1903, č. 79 ř. z.);

b) v zemích Slovenské a Podkarpato-ruské: zák. z 15. II. 1922, č. 69 Sb., o plodinové bursy v Bratislavě.

B. Veřejnoprávní ústavy peněžní jsou sloučeny v tyto nucené svazy:

1. Svaz spořitelen: §§ 23 až 26 zák. ze 14. IV. 1920, č. 302 Sb., kterým se upravují právní poměry spořitelen; vlád. nař. z 27. VII. 1920, č. 477 Sb., jímž se zřizuje „Svaz československých spořitelen“ a vydávají pravidla o jeho organizaci a působnosti.

2. Svaz okresních záložen hospodářských:

aa) v zemi České: § 37 zák. ze 6. VI. 1924, č. 128 Sb., o okresních záložních hospodářských a kontribučních fondch peněžních v Čechách s prováděcím předpisem (čl. 16 vlád. nař. ze 13. XII. 1924, č. 269 Sb.).

Třetí, velmi ucelenou skupinu tvoří nositelé t. zv. sociálního pojištění. Toto pojištění na rozdíl od jiných druhů pojištění ocitlo se s rozšířením úkolů státu, k němuž došlo v druhé polovině XIX. století, zcela ve sféře práva veřejného. Také vývoj instituce sociálního pojištění jistě není ještě dokončen.

Ani u této skupiny zájmové samosprávy nelze pozorovati všude, že by svazek, který je nositelem tohoto úkolu veřejné správy, vznikal ex lege ani se nevyskytuje všude nucené členství. Tak zejména u některých forem nemocenského pojištění dělnického (srov. spolkové nemocenské pojišťovny a zapsané pojišťovny pomocné) nevyskytuje se ani ten ani onen znak. Podobně u náhradních ústavů pensijního pojištění soukromých zaměstnanců ve vyšších službách. I u této skupiny vyskytuje se členství kolektivit resp. jen nepřímé členství fyzických osob (srov. svazy nemocenských pojištěných).

Výpočet svazků sem spadajících podává tento obraz:

1. A. Ústřední sociální pojišťovna: část II. zák. o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří, ve znění min. vyhlášky z 25. VII. 1934, č. 189 Sb.

B. a) Okresní nemocenské pojišťovny: část II. zák. o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří, ve znění min. vyhlášky z 25. VII. 1934, č. 189 Sb.; vládn. nař. z 27. II. 1930, č. 24 Sb., kterým se vydává řád volení do nemocenských pojišťoven a rozhodčích soudů zřízených podle zákona o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří;

b) zemědělské nemocenské pojišťovny: viz předpisy uvedené sub B. a);

c) závodní nemocenské pojišťovny: viz předpisy uvedené sub B. a);

d) společenstevní (gremiální) nemocenské pojišťovny: viz předpisy uvedené sub B. a);

e) zapsaná pojišťovna pomocná pracovníc v domácnosti v Praze: viz předpisy uvedené sub B. a);

f) spolkové nemocenské pojišťovny: viz předpisy uvedené sub B. a);

g) zapsané pojišťovny pomocné: viz předpisy uvedené sub B. a).

C. Svazy nemocenských pojištěných: § 93 zák. z 9. X. 1924, č. 221 Sb., o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří, ve znění min. vyhlášky z 25. VII. 1934, č. 189 Sb.

2. A. Ústřední bratrská pokladna: od díly II., IV., V. a VI. zák. z 11. VII. 1922,

č. 242 Sb., o pojištění u báňských bratrských pokladen, s prováděcími nařízeními (z 22. XII. 1922, č. 392 Sb., a z 11. X. 1923, č. 197 Sb.).

B. Revírní bratrské pokladny: viz předpisy uvedené sub A.

3. A. Úrazové pojišťovny dělnické:

a) v zemích České a Moravskoslezské: §§ 9 a násl. zák. z 28. XII. 1887, č. 1 ř. z. z r. 1888, o úrazovém pojištění dělníků, s novelami (zejména zák. z 10. IV. 1919, č. 207 Sb.) a s prováděcími předpisy (zejména vyhláška min. vnitřní z 22. I. 1889, č. 11 ř. z., o místním ohraničení obvodů a o stanovení sídel pojišťovacích ústavů, zřízených podle § 9 zák. z 28. XII. 1887, č. 1 ř. z. z r. 1888, o úrazovém pojištění dělníků); vyhláška min. vnitřní z 24. I. 1889, č. 13 ř. z., kterou se uveřejňuje podle § 13 zák. z 28. XII. 1887, č. 1 ř. z. z r. 1888, o úrazovém pojištění dělníků, vzorný statut pro pojišťovací ústavy zřízené podle § 9 tohoto zákona.

B. Zemská úřadovna pro dělnické pojištění na Slovensku:

b) v zemích Slovenské a Podkarpato-ruské: §§ 98 a násl. zák. čl. XIX/1907 o nemocenském a úrazovém pojištění živnostenských a obchodních zaměstnanců, se změnami (vládn. nař. ze 14. VII. 1922, č. 199 Sb.); vládn. nař. z 23. IX. 1919, č. 516 Sb., o zřízení zemské úřadovny pro dělnické pojištění na Slovensku v Bratislavě a rozšíření působnosti zákonů o dělnickém pojištění na Slovensko; § 93a zák. o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří, ve znění min. vyhlášky z 25. VII. 1934, č. 189 Sb.

C. Slovenská pokladnice pro zemědělské dělníky:

b) v zemích Slovenské a Podkarpato-ruské: zák. čl. XVI/1900 o pomocné pokladně pro zemědělské dělníky a čeledi, s novelami.

4. A. Všeobecný pensijní ústav: §§ 74 až 83, 93 až 102 zák. z 21. II. 1929, č. 26 Sb., o pensijním pojištění soukromých zaměstnanců ve vyšších službách.

B. Zemské úřadovny Všeobecného pensijního ústavu: §§ 84 až 91, 93 až 102 zák. z 21. II. 1929, č. 26 Sb., o pensijním pojištění soukromých zaměstnanců ve vyšších službách; vládn. nař. z 2. III. 1929, č. 27 Sb., o obvodu působnosti úřadoven Všeobecného pensijního ústavu v Praze v zemích České a Moravskoslezské.

C. Náhradní ústavy pensijního pojištění: §§ 103 až 111 zák. z 21. II. 1929,

č. 26 Sb., o pensijním pojištění soukromých zaměstnanců ve vyšších službách.

D. Svaz pensijních ústavů: § 112 cit. zák. z 21. II. 1929, č. 26 Sb.

5. A. Léčebný fond veřejných zaměstnanců: oddíly III. a IV. zák. z 15. X. 1925, č. 221 Sb., o nemocenském pojištění veřejných zaměstnanců, s prováděcími nařízeními (vlád. nař. ze 16. VII. 1926, č. 144 a 145 Sb.); vlád. nař. ze 16. VII. 1926, č. 146 Sb., kterým se vydává volební řád do orgánů Léčebného fondu veřejných zaměstnanců a do rozhodčích soudů, s novelou (vlád. nař. z 22. XII. 1926, č. 249 Sb.).

B. Kněžská nemocenská pokladna: vlád. nař. ze 16. VII. 1926, č. 144 Sb., o nemocenském pojištění duchovních církví a náboženských společností státem uznaných (recipovaných), s novelou (vlád. nař. z 18. I. 1929, č. 11 Sb.).

6. A. Pojišťovna osob samostatných (dosud neaktivovaná): část II. zák. z 10. VI. 1925, č. 148 Sb., o pojištění osob samostatně hospodařících pro případ invalidity a stáří.

B. Obvodní úřadovny pojišťovny osob samostatných (neaktivované): viz předpis uveřejněné sub A.

Konečně za čtvrtou skupinu zájmové samosprávy můžeme považovati samosprávu církevní. Spor by mohl býti jen o to, lze-li záležitosti kultové považovati za úkoly veřejné správy. Jinak všechny znaky samosprávných svazků byly by u náboženských společností státem uznaných (recipovaných) dány. Dlužno ostatně míti na mysli, že orgány těchto svazků pověřeny jsou — alespoň v zemích České a Moravskoslezské (s výjimkou Hlučínska) — též agendou matriční a že fungují v celém státě jako orgány veřejné správy (paralelně s úřady politickými) při uzavírání sňatků.

Organisace těchto svazků není ovšem upravena přímo v právním řádu československém, je však tímto alespoň uznána.

Výpočet náboženských společností státem uznaných, pokud se týče recipovaných, spolu s příslušnými právními předpisy, skytajícími podklad k jejich uznání, viz pod heslem „Náboženské společnosti“.

Pod pojem „zájmové samosprávy“ nebývaly dosud v nauce zařazovány případy výkonu určitých úkolů veřejné správy svazky, jejichž organisace není upravena zvláštními předpisy veřejného práva, nýbrž jež spočívá na všeobecných předpisech práva spolkového nebo na ustanoveních

zákonů o společnostech obchodního práva. A přece část úkolů těchto svazků pohybuje se ve sféře práva veřejného, takže není podstatného rozdílu mezi nimi a některými svazky zájmové samosprávy, o nichž byla již řeč (srov. na př. náhradní ústavy pensijního pojištění soukromých zaměstnanců ve vyšších službách).

Správní působnost těchto svazků, vymezená právním předpisem, není ovšem vždy též přímo právním předpisem založena, nýbrž má namnoze svůj původ v konkrétním správním aktu. I takto přiznaná působnost může však zakládati subjektivní právo na nerušený její výkon, není-li řádným postupem úředním opět odňata.

Pro úplnost obrazu o různosti forem, jakých používá pozitivní právo pro obstarávání úkolů veřejné správy, buďtež i tyto nejznámější případy tu uvedeny. Rozhodli-li bychom se zařaditi je pod pojem „zájmové samosprávy“, tvořily by svazky ty zvláštní skupinu pátou. Jsou to zejména:

1. Autorisované společnosti pro zkoušení parních kotlů:

a) v zemích České a Moravskoslezské: § 1 zák. ze 7. VII. 1871, č. 112 ř. z., jenž se týče zkoušení a periodického vyšetřování parních kotlů, s prováděcími nařízeními (min. nař. z 1. X. 1875, č. 130 ř. z., a min. nař. z 9. III. 1882, č. 32 ř. z.) (správní působnost: zkoušení parních kotlů).

2. Spolky nebo společenstva pěstitelů chmele a obchodníků s chmelem: §§ 11 a násl. zák. ze 4. V. 1934, č. 89 Sb., o povinném známkování chmele a úpravě rozsahu pěstování chmele, s příslušnými ustanoveními prováděcího nařízení (z 13. VII. 1934, č. 161 Sb.) (správní působnost: známkování chmele).

3. Odborové organisace zaměstnanecké, pověřené výplatou státního příplatku k podpoře nezaměstnaných: zák. z 19. VII. 1921, č. 267 Sb., o státním příspěvku k podpoře nezaměstnaných, s novelami (zák. z 5. VI. 1930, č. 74 Sb., vlád. nař. podle zákona o mimoř. moci nařizovací z 29. VII. 1933, č. 161 Sb.); vlád. vyhláška z 26. I. 1934, č. 39 Sb., kterou se upravují zásady podpůrných pravidel podle vlád. nař. ze dne 29. VII. 1933, č. 161 Sb., o přechodné úpravě státního příplatku k podpoře nezaměstnaných (správní působnost: vyplácení státního příplatku k podpoře nezaměstnaných).

4. Spolek držitelů motorových vozidel zmocněný k vydávání mezinárodních jízdních

ních průkazů: čl. 4 a 7 Mezinárodní úmluvy Pařížské z 24. IV. 1926, č. 9 Sb. z r. 1931, o jízdě motorovými vozidly, transformované zák. ze 16. VII. 1931, č. 124 Sb.:

a) v zemích České a Moravskoslezské: § 36 min. nař. z 28. IV. 1910, č. 81 ř. z., jímž se vydávají bezpečnostně-policejní ustanovení o provozu motorových vozidel;

b) v zemích Slovenské a Podkarpatoruské: § 64 min. nař. z 29. IV. 1910, č. 57000, o jízdě motorovými vozidly (správní působnost: vydávání mezinárodních jízdních průkazů).

5. Ústřední svaz spolků chovatelů poštovních holubů: § 3 zák. z 20. XII. 1923, č. 2 Sb. z r. 1924, o poštovních holubech, s prováděcími nařízeními (vlád. nař. z 21. II. 1924, č. 44 Sb., a z 20. IV. 1928, č. 63 Sb.) (správní působnost: evidence poštovních holubů).

6. Organizace pěstitelů révy nebo ovocných stromů, pověřené úpravou výčepu vína producenty:

b) v zemích Slovenské a Podkarpatoruské: § 5 zák. ze 7. VI. 1929, č. 97 Sb., o prodeji vína vlastní výroby držitelé vinohradů a ovocných sadů na Slovensku a v Podkarpatské Rusi (správní působnost: rozvrh výčepních období na pěstitele révy nebo ovocných stromů).

7. Organizace zemědělců pověřená některými funkcemi zemědělské rady:

dd) v zemi Podkarpatoruské: § 9, odst. 2., zák. z 2. VII. 1924, č. 169 Sb., o plemenitbě hospodářských zvířat, a to koní, skotu, vepřů a ovcí; § 8 zák. z 25. VI. 1929, č. 98 Sb., kterým se doplňují a částečně mění některá ustanovení honebně-policejní, zejména o hájení zvěře a j., (správní působnost: některé funkce zemědělských rad).

8. Autorisované revisní svazy výdělečných a hospodářských společenstev:

a) v zemích České a Moravskoslezské: zák. z 10. VI. 1903, č. 133 ř. z., o revisi výdělkových a hospodářských společenstev a jiných spolků (správní působnost: revise výdělkových a hospodářských společenstev).

9. Československá obilní společnost: vlád. nař. z 13. VII. 1934, č. 137 Sb., o úpravě obchodu s obilím, moukou a mlýnskými výrobky a některými krmivými (správní působnost: regulace obchodu s obilím).

10. Obchodní společnost pověřená hospodařením s lihem: čl. VI, § 6 zák. ze 7. VI. 1932, č. 86 Sb., jímž se mění některá

ustanovení o dani z lihu a upravuje hospodaření s lihem (správní působnost: regulace výroby lihu a zásobování lihem).

Pod pojem „samosprávy“ (zájmové) bylo by lze konečně řaditi i některé právnické osoby bez personálního substrátu (fondy), jež jsou spravovány vlastními orgány, volenými (delegovanými) zájemníky nebo jmenovanými z kruhů zájemníků, a jímž přísluší obstarávání určitých úkolů veřejné správy. Korporační prvek samosprávy je tu nahrazen zmíněnou ingerencí zájemníků na tvoření orgánů fondu. Ostatně pozitivní předpis mluví někdy dokonce o „příslušnicích fondu“ (viz § 3 zák. č. 238/1924 Sb.). Situace není tu tedy mnoho odlišná od těch případů zájmové samosprávy, kde personální substrát svazku lze konstruovati vlastně jen uměle.

Sem náležejí zejména tyto fondy:

1. Zvláštní fond pro zmírnění ztrát povstálých z poválečných poměrů: zák. z 9. X. 1924, č. 237 Sb., kterým se zřizuje Zvláštní fond pro zmírnění ztrát povstálých z poválečných poměrů, s novelou (zák. z 21. IV. 1932, č. 54 Sb.).

2. Všeobecný fond peněžních ústavů: zák. z 10. X. 1924, č. 238 Sb., kterým se zřizuje Všeobecný fond peněžních ústavů v republice Československé, s novelou (zák. z 21. IV. 1932, č. 54 Sb.); vlád. nař. z 10. X. 1929, č. 153 Sb., o dílčích skupinách příslušníků Všeobecného fondu peněžních ústavů.

Literatura.

Samostatných pojednání o zájmové samosprávě není vlastně v právnické literatuře vůbec. Jedině snad bylo by lze uvést jako takovou publikaci Weyrovy „Příspěvky k teorii nucených svazků“ (Knihovna Sborníku věd právních a státních, řada státovědecká, č. XI). Huberovo pojednání „Rechtsformen der wirtschaftlichen Selbstverwaltung“ (Verwaltungsarchiv, sv. 37., str. 301 a násl.) přihlíží jen k pozitivnímu právu německému. V souborných dílech o správním právu nalezneme ovšem vždy větší nebo menší kapitolu věnovanou této instituci. Tak ze starší literatury lze uvést příkladmo Pražákovo „Rakouské právo správní“ (část I., str. 63—77) a Ulbrichovo dílo „Lehrbuch des österreichischen Verwaltungsrechtes“ (Videň 1904, str. 143—158). Z novější literatury budiž uvedeno Weyrovo „Československé právo správní“ (Knihovna Českého akademického spolku „Právnick“ v Brně, svaz. III., str. 67—72) a Herrittovy „Grundlehren des Verwaltungsrechtes“ (Tübingen 1921, str. 210—228). Právní vývoj této instituce sledován až k 10. srpnu 1934, kdy byl rukopis odevzdán do tisku.

Josef Hoffmann.